

MEMO

Aan	Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
Van	Cumela Nederland, M. Jansen, M. Steinbusch, H. Verkerk
Datum	25 augustus 2025
Kenmerk	
Betreft	Zienswijze Concept 8 ^e actieprogramma Nitraatrichtlijn

Geachte heer, mevrouw,

Bij deze ontvangt u de reactie van Cumela op het voorliggende concept van het 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Cumela is de brancheorganisatie met ruim 2.000 leden en behartigt de belangen van ondernemers in agrarisch loonwerk, meststoffendistributie, infra, cultuurtechniek en grondverzet.

Wij maken graag gebruik van de mogelijkheid om via deze internetconsultatie onze bevindingen met u te delen.

Proceservaringen met het 8^e actieprogramma nitraatrichtlijn

Cumela kijkt overwegend positief terug op het proces richting dit concept. De bijeenkomsten met het landbouwbedrijfsleven boden ruimte voor vragen, discussie en inhoudelijke uitwisseling. Deze open en constructieve vorm van overleg waarderen wij zeer, evenals het feit dat ook stakeholders buiten het landbouwbedrijfsleven actief zijn betrokken. Dit draagt bij aan een breed gedragen aanpak.

Positief is verder dat de ex-ante maatregelen niet alleen milieukundig, maar ook bedrijfseconomisch zijn beoordeeld. In tegenstelling tot het 7^e Actieprogramma, waarin dit aspect ontbrak, geeft dit ondernemers nu beter inzicht in de uitvoerbaarheid en de gevolgen voor hun bedrijfsvoering. Ook de omslag in denken, van generieke maatregelen naar bedrijfsgerichte doelsturing, zien wij als een belangrijke stap vooruit. Dit geeft ruimte voor vakmanschap en maatwerk.

Daar staat tegenover dat het ontbreken van het CDM-rapport over de actualisatie van de stikstofgebruiksnormen tijdens de consultatie een groot gemis vormt. Zonder dit rapport is het lastig om het totale pakket volledig en zorgvuldig te beoordelen. Hier behouden wij ons dan ook het recht voor om nog op genoemde rapport inhoudelijk te reageren.

Belangrijkste aandachtspunten

- Omslag naar doelsturing

Cumela spreekt haar waardering uit voor de omslag van generieke maatregelen naar de mogelijkheid van bedrijfsgerichte doelsturing op grondwaterkwaliteit. Deze aanpak vormt een duidelijke breuk met eerdere actieplannen en is volgens ons de juiste stap naar een toekomstbestendige landbouw. Wij realiseren ons dat dit geen eenvoudige weg is en dat ondernemers zich extra moeten inspannen om de gestelde doelen te behalen, maar juist

daarin ligt de kans om hun vakmanschap te tonen. Een grote groep ondernemers wil met hun kennis en inzet bewijzen dat doelsturing werkt, en zij willen niet worden afgerekend op het gedrag van anderen. Wel benadrukken wij dat er nog te veel elementen van 'kalenderlandbouw' in het programma zijn opgenomen. Als we serieus werk maken van doelsturing, past een dergelijke benadering daar niet langer in. Doelsturing hoort te leiden naar een toekomstbestendige landbouw, waarin kalenderlandbouw geen plaats heeft. Een laatste punt van zorg is dat doelsturing voor grondwater niet mag worden afgeremd door beperkingen in stikstofgebruiksnormen die voortkomen uit regels voor oppervlaktewater in de aangewezen aandachtsgebieden. Het is belangrijk dat ondernemers die kiezen voor doelsturing grondwater niet alsnog worden benadeeld door aanvullende kortingen.

- **Protocol mineraal stikstofresidu**

Cumela had graag gezien dat er in het protocol niet alleen wordt gewerkt met N-mineraalmetingen, maar dat er rechtstreeks wordt gemeten op nitraat. Wanneer het grondwater op een bepaald perceel te diep zit, kan een N-mineraalmeting worden uitgevoerd die vervolgens wordt vertaald naar de te verwachten hoeveelheid nitraat. Het is van belang dat het protocol daadwerkelijk in de praktijk wordt gebracht en toekomstbestendig is. Ondernemers krijgen steeds vaker te maken met extreme weersomstandigheden, zoals perioden van droogte gevolgd door hevige neerslag. In dergelijke situaties kan het nitraatgehalte in het grondwater sterk toenemen, ook wanneer veehouders, akkerbouwers en loonwerkers zorgvuldig hebben gewerkt volgens de regels en de juiste hoeveelheid stikstof hebben toegediend. Door gebruik te maken van data bij de toediening van meststoffen en van opbrengstgegevens kan aanvullend worden aangetoond dat ondernemers te goeder trouw hebben gehandeld.

Binnen het protocol moeten volgens Cumela drie waarden in samenhang worden bekeken:

1. de doelnorm van 50 milligram of minder per liter grondwater (wettelijk vastgesteld, te meten per jaar, per perceel en per ondernemer);
2. de hoeveelheid N-mineraal die daadwerkelijk na de oogst nog in de bodem aanwezig is (volgens het protocol te meten);
3. het stikstofbodemoverschot, een berekende norm waarbij de afgevoerde hoeveelheid eiwit in een product 6,25 keer zo hoog moet zijn als de toegediende hoeveelheid stikstof uit dierlijke mest of kunstmest.

De doelnorm van 50 milligram wordt nu al gemiddeld over een periode van drie jaar, maar Cumela pleit voor een termijn van vier jaar, aansluitend bij de normale teeltrotatie waarin een rustgewas ook deel uitmaakt. Dit geeft een betrouwbaarder beeld van de resultaten.

Met en is weten: door inzicht in het stikstofresidu kan bemesting verder worden geoptimaliseerd. Tegelijkertijd benadrukt Cumela dat het protocol praktisch uitvoerbaar moet zijn en niet mag leiden tot onnodige lasten of onduidelijkheden.

- **RENURE**

Voor de landbouwsector is een snelle toelating van RENURE door de Europese Commissie essentieel. Dit draagt bij aan betere benutting van nutriënten, aan verminderd gebruik van kunstmest en aan een evenwichtige mestmarkt. Uitstel of een negatief besluit heeft daarentegen grote risico's: de volumes dunne fractie die nu binnen de pilot bovenop de gebruiksnorm mogen worden geplaatst, vallen dan weer binnen de gebruiksnorm dierlijke mest. Dit leidt tot een toename van mestafzetproblemen, hogere afzetkosten en verdere verstoringen van de mestmarkt.

Daarom vindt Cumela het van groot belang dat het ministerie ruim vóór eind 2025 duidelijkheid geeft over het vervolg van de pilot. Tijdige informatie stelt ondernemers in staat

hun bedrijfsvoering aan te passen en voorkomt dat investeringen en inspanningen uit de pilot verloren gaan.

- **Versterkte Handhavingsstrategie mest**

Cumela onderschrijft het belang van goed toezicht en effectieve handhaving om naleving van de regelgeving te borgen. Het is belangrijk te benadrukken dat het overgrote deel van de ondernemers wél correct werkt en een serieuze bijdrage wil leveren aan de doelen van de Nitraatrichtlijn. Helaas is er een kleine groep die de regels bewust overtreedt. Hun gedrag werpt een disproportioneel negatief licht op de gehele sector en zorgt ervoor dat de ondernemers die wél correct werken de gevolgen ondervinden.

De aanpak van deze groep is in onze ogen tot nu toe te mild geweest¹. Volgens het 8e Actieprogramma gebruiken sommige overtreders uiteenlopende methoden om regelgeving te omzeilen of een onjuist beeld van de werkelijkheid te schetsen. Bovendien leidt dit veelal tot aanscherpen van en nieuwe voorschriften, die weer extra belemmeringen, administratie en/of nalevingslasten opleveren voor de hele sector. De in onze ogen te milde aanpak van overtreders zorgt er daardoor voor dat de prikkel om de regels na te leven voor ondernemers die balanceren op de grens van wat is toegestaan, onvoldoende is.

Cumela pleit daarom voor stevig optreden bij bewezen overtredingen, zodat deze hardnekkige overtreders uit de sector worden verwijderd. Hiervoor is het noodzakelijk dat de NVWA voldoende middelen en capaciteit krijgt, en dat kennis van de sector wordt ingezet om effectief te kunnen handhaven. Daarnaast is meer aandacht nodig voor heldere handhavingscommunicatie. Ook moet de handhaving zichtbaar aanwezig zijn in de praktijk, zodat duidelijk is dat er handhaving plaatsvindt en overtredingen daadwerkelijk consequenties hebben. Op die manier wordt een eerlijk speelveld gecreëerd, neemt de naleving toe en krijgt de sector het positieve imago dat zij verdient.

Overige aandachtspunten

- **Andere term “plaatsingsruimte”:** Het woord “plaatsingsruimte” heeft in de media een negatieve connotatie, namelijk de associatie met ‘het dumpen van mest’. Cumela stelt voor om dit te vervangen door “bemestingsruimte”, omdat dit beter aansluit bij de praktijk.
- **Kalenderlandbouw**
Cumela vindt dat het belang van afstappen van kalenderlandbouw duidelijker moet worden benadrukt. Wisselende seizoenen en extreme weersomstandigheden maken vaste data, zoals de 1 oktober-datum, onwerkbaar en leiden tot ongewenste effecten zoals onrijp oogsten, structuurschade en afzetproblemen. Een betere benadering is teelt- en gewas specifiek beleid, waarbij onderscheid kan worden gemaakt tussen vroege en late oogsten. Zo wordt recht gedaan aan duurzaam bodembeheer en blijft de focus op het zorgen voor een goede bodemkwaliteit. Verder leidt het telkens korten op stikstofnormen tot lagere opbrengsten, hogere kosten en een groter risico op oneigenlijk handelen.
- **Goed bodembeheer:** Cumela benadrukt dat goed bodembeheer de basis vormt voor het telen van gezonde gewassen en daarmee voor een toekomstbestendige landbouw. Daarom ondersteunt Cumela ondernemers actief met voorlichting, opleiding en

¹ Ondanks de inzet van gebiedsgericht controleren in samenhang met andere controlerende diensten, zien wij dat er de afgelopen jaren maar zeer weinig zaken echt zijn aangepakt. Vervolgens is de doorlooptijd bij verdenkingen erg groot, is het maar de vraag of het ook echt een zaak wordt en zien we voorbeelden waarbij uiteindelijk een betrekkelijk lage schikking wordt getroffen.

demonstraties, zodat vakmanschap en bodemkwaliteit centraal staan in de invoering van doelsturing op grondwaterkwaliteit.

- **Ontwikkeling GR-GPS:** Cumela onderschrijft het belang van betrouwbare vastlegging van mesttransporten en ziet rVDM als een stap vooruit, maar benadrukt dat realtime volgen een nuttige aanvulling zou zijn. Bij de verdere ontwikkeling van GR-GPS en rVDM is het essentieel dat systemen werkbaar blijven, er wordt gekeken naar hetgeen er al beschikbaar is, dat ontwikkelingen aansluiten bij de praktijk en dat er wordt gekeken naar de gehele plaatje. Alleen zo dragen ze bij aan efficiëntie en doelbereik.

Cumela blijft graag actief mee denken en wil betrokken blijven bij de verdere uitwerking van onder meer het protocol mineraal stikstofresidu en de doorontwikkeling van GR-GPS. Daarmee kunnen wij de praktijkervaringen van sector inbrengen en bijdragen aan oplossingen die zowel uitvoerbaar als effectief zijn als worden gedragen door de ondernemers.

Wij vertrouwen erop dat onze inbreng wordt meegenomen bij de verdere uitwerking van het 8e Actieprogramma en lichten bovenstaande punten desgewenst graag nader toe.

Met vriendelijke groet,

Manon Jansen
Beleidssecretaris Meststoffendistributie

Maurice Steinbusch
Beleidssecretaris Agrarisch loonwerk

Hans Verkerk
Manager Beleid en Ledenorganisatie